

บทที่ 7

อาเซียน

(ASEAN: The Association of South East Asian Nations)

7.1 ความเป็นมา

อาเซียน (ASEAN: The Association of South East Asian Nations) หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 มีสมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาบรูไน ดารุซซาลาม เข้าเป็นสมาชิกในปี 2527 เวียดนามเป็นสมาชิกในปี 2538 ลาวและพม่าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี 2540 และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอันดับสุดท้ายในปี 2542 ทำให้อาเซียนมีสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศมาจนถึงปัจจุบัน มีประชากรรวมทั้งสิ้นราว 500 ล้านคน

7.2 วัตถุประสงค์

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ดังนี้

- ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาค
- รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค
- ใช้เป็นเวทีแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในภูมิภาค

7.3 กลไกการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของอาเซียน

(1) การประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit Meeting) หรือการประชุมระดับผู้นำของอาเซียน เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดของอาเซียน กำหนดให้มีการประชุมปีละ 1 ครั้ง ประมาณเดือนพฤศจิกายน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แนวทางในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือและริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ ของอาเซียน

(2) การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน

(2.1) การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers: AEM) กำหนดให้มีการประชุมอย่างเป็นทางการปีละครั้ง ในช่วงเดือนตุลาคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน รวมทั้งพิจารณาการขยายกรอบ/ริเริ่มความร่วมมือใหม่ๆ

(2.2) การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (AEM Retreat) กำหนดให้มีการประชุมปีละครั้งในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แนวทางและแก้ไขปัญหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน หรือเป็นพิเศษ

(3) การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียน (Senior Officials Economic Meeting: SEOM) ประชุมปีละ 4 ครั้ง เป็นอย่างน้อย (ประมาณ 3 เดือนครั้ง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดการดำเนินงาน/การขยาย/การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในทุกด้าน และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศต่างๆ

(4) การประชุมคณะกรรมการ/คณะทำงานที่ต่างตั้งโดย SEOM อาทิ

(4.1) คณะกรรมการประสานงานการดำเนินการภายใต้ความตกลง CEPT (CCCA) ประชุมปีละ 4 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการลดภาษีและยกเลิกข้อกีดกันทางการค้าให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ภายใต้อาฟต้า และความตกลงอื่นที่เกี่ยวข้อง

(4.2) คณะทำงานความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (Working Group on Industrial Cooperation: WGIC) ประชุมปีละ 3 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (AICO)

(4.3) คณะกรรมการประสานงานด้านการลงทุน (Coordinating Committee on Investment: CCI) ประชุมปีละ 4 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน และความร่วมมือด้านการลงทุนต่างๆ

(4.4) คณะทำงานระดับสูงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์อาเซียน (e-ASEAN Task Force: EATF) คณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์

อาเซียน (e-ASEAN Working Group: EAWG) ประชุมปีละ 3 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานภายใต้กรอบความตกลง e-ASEAN

(4.5) คณะกรรมการประสานงานด้านบริการ (Coordinating Committee on Services: CCS) ประชุมปีละ 4 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำข้อผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน และความร่วมมือด้านบริการอื่น

(5) สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) เป็นหน่วยประสานงานและเสริมสร้างการดำเนินการตามนโยบาย โครงการและกิจกรรมขององค์กรต่างๆ ของอาเซียน รวมทั้งทำหน้าที่เลขานุการในการประชุมอาเซียน

7.4 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน

อาเซียนได้เริ่มดำเนินการความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างจริงจังในปี 2520 เริ่มด้วยโครงการแลกเปลี่ยนการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรระหว่างสินค้าโดยสมัครใจ (ASEAN PTA: ASEAN Preferential Trading Arrangement) หมายถึง การให้สิทธิพิเศษทางการค้าในอาเซียนโดยการลดอัตราภาษีนำเข้าลง ณ อัตราที่ได้ตกลงกันในสินค้าต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนขยายตัวมากขึ้น (ปัจจุบัน PTA ถูกแทนที่เกือบทั้งหมดโดย AFTA) และมีโครงการความร่วมมืออื่นหลายโครงการ ดังนี้

7.4.1 เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ อาฟต้า (ASEAN Free Trade Area: AFTA)

(1) การรวมกลุ่มเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้มีการค้าเสรีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ง่ายกว่าการที่จะทำการค้าเสรีทั่วโลก เพราะการทำงานอาจไม่รวดเร็วทันการณ์ ดังนั้นกลุ่มประเทศซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกันจึงพยายามร่วมมือภายในกันเองมากขึ้น เพื่อลดภาษีและอุปสรรคทางการค้าภายในภูมิภาคของตนให้เหลือน้อยที่สุด การค้าจะได้เป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น

(2) วัตถุประสงค์ของอาฟต้า

1) ส่งเสริมให้การค้าในอาเซียนขยายตัวมากขึ้น เพราะที่ผ่านมา แม้เป็นประเทศใกล้ชิดกันแต่การค้าระหว่างกันยังน้อยมาก ส่วนใหญ่จะไปค้าขายกับประเทศใหญ่ๆ เช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ยุโรปตะวันตก เป็นต้น จึงคิดกันว่าควรขยายการค้าภายในให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

2) ถ้ารวมกันเป็นเขตการค้าเสรี การที่ภาษีลดต่ำลงจะเอื้อน่วยให้การลงทุนจากประเทศที่สามเข้ามาในอาเซียนมากขึ้น เพราะถ้ามาลงทุนในประเทศหนึ่งก็สามารถผลิตสินค้าไปขายในประเทศอาเซียนอื่นๆ ได้ โดยไม่เสียภาษีหรือภาษีต่ำมาก ทั้งนี้อาเซียนรวมกันแล้วจะมีประชากรถึงประมาณ 500 ล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นตลาดที่ใหญ่ อีกทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างสูง

3) ขณะนั้น การแข่งขันทางการค้าในโลกเริ่มเข้มข้นมากขึ้น และมีการเจรจาอบอุรุกวัย ภายใต้ WTO ซึ่งอาเซียนคิดว่าถ้าได้ซ้อมเปิดเสรีกันในกลุ่มเล็กนี้ก่อน ก็จะช่วยให้สามารถแข่งขันได้มากขึ้น

(3) ความตกลงของอาเซียน

อาเซียนมีความตกลง 2 ฉบับ ที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานอาฟต้า ได้แก่ ความตกลงแม่บทที่ว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) ที่ใช้เป็นกรอบการดำเนินการความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ และความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือเรียกสั้นๆ ว่า ความตกลง CEPT [Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA)] ที่ใช้เป็นกลไกในการดำเนินงานเขตการค้าเสรีอาเซียน

(4) เป้าหมายของอาฟต้า

ประเทศอาเซียนจะลดภาษีสินค้าทุกรายการให้เหลือ 0-5% ภายในเวลา 10 ปี จากที่เริ่มต้นลดภาษี แล้วลดให้เหลือ 0% ภายในปี 2553-2558 ขึ้นอยู่กับว่าเป็นสมาชิกเดิมหรือสมาชิกใหม่ รวมทั้งจะต้องค่อยๆ ททยอยลด/เลิกเครื่องกีดขวางทางการค้าทั้งหลายที่ไม่ใช่ภาษีต่างๆ ให้หมดไปด้วย เช่น การจำกัดโควตานำเข้าระหว่างกันและกันจะยกเลิกทันทีที่ภาษีของประเทศนั้นๆ ลดเหลือ 20% หรือการกำหนดมาตรฐานสินค้า หรือการออกใบอนุญาตนำเข้า ก็จะทยอยลดลงไปเช่นกัน

พัฒนาการอาฟต้าในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

อาเซียนยังเดินหน้าต่อไปในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ แม้ว่ามีข่าวเป็นระยะๆ ว่าบางประเทศอาจปฏิบัติตามข้อตกลงอาฟต้าไม่ได้ แต่ด้วยเจตนารมณ์ที่มุ่งมั่น อาเซียนก็ได้ปรับระดับประคองอาฟต้ามาด้วยดี และนอกจากจะดำเนินตามพันธกรณีได้แทบทุกกรณีซึ่งอาจมีข้อยกเว้นอยู่บ้างแล้ว ในขณะที่เดียวกันอาเซียนก็ยังได้มีการเร่งลดภาษีขึ้นมากอีก ได้แก่

1) เดิมจะลดภาษีให้เหลือไม่เกิน 5% ภายในปี 2543 ก็ได้ร่นเวลามาเป็นปี 2542 ซึ่งเร็วขึ้นอีก 1 ปี

2) เดิมจะลดภาษีลงเหลือไม่เกิน 5% ก็จะให้เหลือ 0% ทั้งหมดในปี 2553-2558

(5) หลักการลดภาษีของอาฟต้า

ประเทศสมาชิกจะลดภาษีศุลกากรระหว่างกันลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 10 ปี นับจากเริ่มดำเนินการ และยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณของสินค้าหนึ่ง ๆ ทั้งนี้ที่สินค้านั้นได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรจากประเทศสมาชิกอื่น แล้วยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีอื่น ๆ ภายในเวลา 5 ปีต่อมา ทั้งนี้ กำหนดเวลาในการลดภาษีจะแตกต่างกันระหว่างสมาชิกดั้งเดิม 6 ประเทศ และสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ เนื่องจากสมาชิกใหม่เข้าร่วมในอาฟต้าช้ากว่า

5.1 สินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูป แบ่งออกเป็น 2 บัญชี

5.1.1 บัญชีลดภาษี (Inclusion List: IL) แยกเป็น 2 ประเภท

(1) สินค้าเร่งลดภาษี (Fast Track) จะต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี (ภายในวันที่ 1 มกราคม 2000 สำหรับสมาชิกเดิม และ 1 มกราคม 2003-2007 สำหรับสมาชิกใหม่) ประกอบด้วยสินค้า 15 กลุ่ม ได้แก่ น้ำมันพืช เคมีภัณฑ์ ปุ๋ย ผลิตภัณฑ์ยาง เยื่อกระดาษ ผลิตภัณฑ์เซรามิคและแก้ว แดโอดที่ทำจากทองแดง เพอร์นิเจอร์ ไม้และหวาย ปูนซีเมนต์ แก๊สซิงค์ พลาสติก ผลิตภัณฑ์หนัง สิ่งทอ อัญมณีและเครื่องประดับ และเครื่องอิเล็กทรอนิกส์

(2) สินค้าลดภาษีปกติ (Normal Track) จะต้องลดภาษีลงเหลือ ร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 10 ปี (1 มกราคม 2003 สำหรับสมาชิกเดิมและ 1 มกราคม 2006-2010 สำหรับสมาชิกใหม่)

5.1.2 บัญชียกเว้นลดภาษีชั่วคราว (Temporary Exclusion List: TEL)

สมาชิกสามารถขอยกเว้นการลดภาษีชั่วคราวได้ โดยนำสินค้าไว้ในบัญชียกเว้นลดภาษีชั่วคราว แต่ต้องเริ่มทยอยนำเข้าลดภาษีปีละ 20% ของจำนวนรายการที่ขอยกเว้นทั้งสิ้นโดยเริ่มนำเข้ามาใน IL ช้ากว่าสินค้าใน IL 3 ปี และลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี (ลดภาษี 1 มกราคม 1996-1 มกราคม 2003 สำหรับสมาชิกเดิม และ 1 มกราคม 1999-2003 ถึง 1 มกราคม 2006-2010 สำหรับสมาชิกใหม่)

5.2 สำหรับสินค้าเกษตรไม่แปรรูป เริ่มนำเข้ามาลดภาษีต่ำกว่าสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูป คือ เริ่มในปี 1996 (สมาชิกเดิม) และปี 1999-2003 (สมาชิกใหม่) แต่จะต้องสิ้นสุดพร้อมกันกับสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูป คือในปี 2003 (สมาชิกเดิม) และปี 2006-2010 (สมาชิกใหม่) ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวและอ่อนไหวสูง ทั้งนี้ การลดภาษีแบ่งออกเป็น 3 บัญชี

5.2.1 บัญชีลดภาษี (Inclusion List: IL) ประเทศสมาชิกจะต้องลดภาษีสินค้าในบัญชีนี้ลงเหลือ ร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี (1 มกราคม 1996-1 มกราคม 2003 สำหรับสมาชิกเดิม และ 1 มกราคม 1999-2003 ถึง 1 มกราคม 2006-2010 สำหรับสมาชิกใหม่)

5.2.2 บัญชียกเว้นลดภาษีชั่วคราว (Temporary Exclusion List: TEL) ประเทศสมาชิกสามารถขอยกเว้นการลดภาษีสินค้าเกษตรไม่แปรรูปเป็นการชั่วคราวได้ แต่ต้องทยอยนำสินค้าในบัญชีนี้เข้ามาลดภาษีในแต่ละปีเป็นจำนวนเท่าๆ กัน และลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 6 ปี โดยเริ่มลดภาษีต่ำกว่าสินค้าใน IL 1 ปี และสิ้นสุดพร้อมกับ IL

5.2.3 บัญชีอ่อนไหว (Sensitive List: SL) จะนำเข้ามาลดภาษีช้าที่สุด และต้องลดภาษีเหลือ ร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 10 ปี รวมทั้งมีมาตรการพิเศษอื่นๆ ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive List: HSL) คือ ข้าว ซึ่งมีอัตราภาษีสูงสุดทำสูงกว่าร้อยละ 5 และมีมาตรการคุ้มกันพิเศษได้ โดยมี 3 ประเทศที่มีสินค้าอ่อนไหวสูง ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ อินโดนีเซียยังไม่ได้แจ้งปีเริ่มต้นลดภาษี แต่จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 20 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2010 มาเลเซีย จะนำข้าวเข้ามาลดภาษีในปี 2001 และลดภาษีข้าวเหลือร้อยละ 20 ภายในปี 2010 ส่วนฟิลิปปินส์จะนำข้าวเข้ามาลดภาษีในปี 2005 และเสนอจะลดภาษีเหลือร้อยละ 70 ภายในปี 2010 ซึ่งสมาชิกอาเซียนเห็นว่าเป็นอัตราที่สูงเกินไป จึงจะต้องการเจรจาในเรื่องนี้ต่อไป

5.3 นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกสามารถไม่นำสินค้าบางรายการเข้ามาลดภาษีได้ตลอดไป โดยนำสินค้านั้นใส่ไว้ในบัญชียกเว้นทั่วไป (General Exception List: GE) ทั้งนี้ สินค้านั้นได้แก่ สินค้าที่มีผลต่อการปกป้องความมั่นคง ศีลธรรม ชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืช คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี

กำหนดการลดภาษีในบัญชีต่าง ๆ ของอาฟต้า

ประเทศ	สินค้าอุตสาหกรรมและ เกษตรแปรรูป		สินค้าเกษตรไม่แปรรูป		
	IL	TEL	IL	TEL	Sensitive
สมาชิกเดิม	1993-2003	1996-2003	1996-2003	1997-2003	2001-2010
เวียดนาม	1996-2006	1999-2006	1999-2006	2000-2006	2004-2013
ลาวและพม่า	1998-2008	2001-2008	2001-2008	2002-2008	2006-2015
กัมพูชา	2000-2010	2003-2010	2003-2010	2004-2010	2008-2017

เงื่อนไขในการรับสิทธิประโยชน์อาฟต้า

เป็นสินค้าที่มีการผลิตในอาเซียนประเทศใดประเทศหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งประเทศ รวมกันแล้วคิดเป็นมูลค่าอย่างน้อย 40% ของมูลค่าสินค้าและเป็นสินค้าที่อยู่ในบัญชีลดภาษีของทั้งประเทศผู้ส่งออกและนำเข้า ทั้งนี้ผู้ส่งออกไทยจะต้องขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่กรมการค้าต่างประเทศ

(6) ผลการลดภาษีในอาฟต้า

6.1 อาเซียนได้ตกลงที่จะเร่งรัดการลดภาษีในอาฟต้า ดังนี้

6.1.1 สมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ จะเร่งรัดการลดภาษี เหลือร้อยละ 0-5 สำหรับสินค้าทุกรายการในบัญชีลดภาษี (IL) จากเดิมปี 2003 เป็น 2002 และดำเนินการเป็นขั้นตอนโดยลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5 จำนวนร้อยละ 85 ของจำนวนรายการใน IL ในปี 2000 แล้วเพิ่มเป็นร้อยละ 90 และร้อยละ 100 ของจำนวนรายการใน IL ในปี 2002 และ 2002 ตามลำดับ ทั้งนี้ ในปี 2002 สามารถยืดหยุ่นได้ คือ ลดภาษีสินค้าให้มากกว่ารายการที่ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ที่เหลือจึงนำไปลดในปี 2003

6.1.2 ประเทศสมาชิกใหม่จะพยายามลดภาษีลดเหลือร้อยละ 0-5 ให้มากที่สุดเท่าที่ได้ภายในปี 2003 สำหรับเวียดนาม และปี 2005 สำหรับลาวและพม่า

6.1.3 ประเทศสมาชิกจะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ทุกรายการในบัญชีลดภาษี (Inclusion List: IL) โดยไม่รวมถึงสินค้าเกษตรไม่แปรรูปที่อ่อนไหวภายในปี 2010 สำหรับสมาชิกเดิม 6 ประเทศ และภายในปี 2015 สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวบางรายการของสมาชิกใหม่ที่ให้ลดภาษีเหลือ 0% ภายในปี 2018 ได้

ทั้งนี้ สมาชิกเดิมจะต้องลดภาษีสินค้าให้เหลือร้อยละ 0 เป็นจำนวนร้อยละ 60 ของจำนวนรายการในบัญชีลดภาษีก่อนภายในวันที่ 1 มกราคม 2003

6.1.4 ประเทศสมาชิกจะนำสินค้าที่ยังไม่มีการลดภาษีเข้ามาลดภาษีให้มากที่สุด เช่น สินค้าในบัญชียกเว้นลดภาษีชั่วคราว บัญชียกเว้นทั่วไป เป็นต้น

6.2 สำหรับประเทศไทย ณ วันที่ 1 มกราคม 2000 เดิมมีสินค้าที่ผูกพันที่จะลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5 ไว้ในบัญชีลดภาษีจำนวน 6,547 รายการ ดังนั้น ไทยต้องเร่งลดภาษีสินค้าเหลือร้อยละ 0-5 เพิ่มเติมอีกเป็นจำนวน 1,190 รายการในปี 2000 จำนวน 435 รายการในปี 2001 จำนวน 439 รายการในปี 2002 และจำนวน 472 รายการในปี 2003 ตามลำดับ รวมทั้งจะดำเนินการเพื่อลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 จำนวน 60% ของจำนวนรายการใน IL ภายในปี 2003

6.3 นอกจากนี้ ทุกประเทศได้พิจารณาโอนย้ายรายการสินค้าที่อยู่ในบัญชียกเว้นทั่วไปที่ไม่ต้องลดภาษีตลอดไปเข้ามาอยู่ในบัญชีลดภาษี ซึ่งแต่ละประเทศได้โอนย้ายสินค้าเข้ามาลดภาษีเพิ่มขึ้น ทำให้อาฟต้ามียรายการสินค้านอกวันการลดภาษีเป็นจำนวนน้อย

(7) การยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษี

การดำเนินงานอาฟต้าม นอกจากการลดภาษีแล้วยังมีเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ การยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณ และมาตรการที่มีใช้ภาษีอื่นๆ ซึ่งกฎเกณฑ์ของความตกลง CEPT กำหนดว่าเมื่อสินค้าหนึ่งๆ ได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี (อัตราภาษีลดลงเหลือร้อยละ 20) ก็ต้องยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณนำเข้าทันที และทยอยยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีอื่นๆ ภายในเวลา 5 ปีต่อมา ในเรื่องนี้อาเซียนได้ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ ตั้งแต่สิ้นปี 1996 และกำลังดำเนินการปรับประสานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม 20 รายการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ไฟฟ้า รวมทั้งได้จัดทำความตกลงยอมรับร่วมรายสาขาสำหรับบริษัทที่ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และกำลังจัดทำความตกลงการยอมรับร่วมรายสาขาสำหรับสินค้าเครื่องสำอาง ยา และอาหาร (prepared foodstuff) ในด้านสินค้าเกษตรก็กำลังปรับประสานมาตรการด้านสุขอนามัยพืช ในสินค้าเกษตร 14 ชนิด ข้าว มะม่วง มะพร้าว ชিং กาแฟ เป็นต้น และปรับประสานระดับสารตกค้างจากยาฆ่าแมลงในพืชผักต่างๆ นอกจากนี้ เพื่อลดอุปสรรคและขยายการค้าในอาเซียนสำหรับวัคซีนสัตว์ อาเซียนยังได้จัดพิมพ์ชุดคู่มือวัคซีนสัตว์ที่ประกอบด้วย คู่มือหลักเกณฑ์การรับรองห้องทดสอบวัคซีนสัตว์ มาตรฐานวัคซีนสัตว์ มาตรฐานอาเซียนสำหรับอุตสาหกรรมวัคซีนสัตว์ และกฎระเบียบการจดทะเบียนวัคซีนสัตว์ในอาเซียน

ขณะนี้ อาเซียนกำลังดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภายในอาเซียน โดยให้มีกระบวนการแจ้งข้ามประเทศ (cross-notification) ซึ่งประเทศสมาชิกและภาคเอกชนสามารถแจ้งมาตรการที่มีใช้ภายในประเทศอื่นๆ ให้อยู่ต่อสำนักเลขาธิการอาเซียนเพื่อรวบรวม ตรวจสอบ แล้วให้ประเทศสมาชิกที่ถูกแจ้งนั้นชี้แจงและดำเนินการยกเลิกต่อไป หากพบว่าเป็นอุปสรรคทางการค้าและไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของความตกลงอาฟต้า

(8) ผลของอาฟต้าต่อประเทศไทย

ด้านบวก

1. การค้าของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในด้านการส่งออก

มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศอาเซียนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาทางด้านการส่งออกจะเห็นการขยายตัวได้อย่างชัดเจน ในขณะที่การนำเข้ามีอัตราการขยายตัวต่ำกว่า ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับประเทศอาเซียนอื่น

2. สินค้าที่มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นมาก

2.1 สินค้าเกษตร เช่น กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง ไข่สดแช่เย็นแช่แข็ง ไข่แปรรูป นมและผลิตภัณฑ์นม ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์ยาง ไขมันจากพืชและสัตว์ เป็นต้น

2.2 สินค้าเกษตรแปรรูป เช่น อาหารทะเลแปรรูป อาหารทะเลกระป๋อง ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลี และอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ อาหารสัตว์ สิ่งปรุงรสอาหาร เป็นต้น

2.3 สินค้าอุตสาหกรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ กระดาษ เยื่อกระดาษและผลิตภัณฑ์เม็ดพลาสติก ทองแดงและของทำด้วยทองแดง เครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ ส่วนประกอบที่ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า วงจรพิมพ์ แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น

3. อัตราภาษีที่ลดลงทำให้สินค้าเข้ามีราคาถูกลง ส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะสินค้าทุน วัตถุดิบ และสินค้ากึ่งสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ช่วยให้การผลิตขยายตัวและต้นทุนการผลิตลดลง ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ทั้งที่อยู่ในภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม สินค้าทุน วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปที่มีมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม เครื่องจักรใช้ในการเกษตร หลอดและท่อโลหะ เยื่อกระดาษและเศษกระดาษ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง ปลาหู

นำสดแช่เย็นแช่แข็ง ด้ายทอผ้าและด้ายเส้นเล็ก หนังสือและหนังสือปก ยากำจัดศัตรูพืช ไขมัน และน้ำมันพืช ปลาป่นและสัตว์อื่นๆ ป่น

4. ผู้บริโภคจะได้ประโยชน์จากการที่สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาถูกลง โดยมีสินค้าที่มีคุณภาพและรูปแบบหลากหลายให้เลือกซื้อ สินค้าอุปโภคบริโภคที่มีมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า สบู่ ผงซักฟอกและเครื่องสำอาง วิทยุพีซีและวิทยุพีซีสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์นม สิ่งพิมพ์ เครื่องแต่งเรือน เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด ของเล่น เครื่องเล่นกีฬา และเครื่องเล่นเกม ผักผลไม้ และของปรุงแต่งที่ทำจากผักผลไม้ กาแฟ ชา เครื่องเทศ

5. ประเทศไทยจะเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้ เป็นผลจากการที่อาเซียนได้กลายเป็นตลาดการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรเกือบ 500 ล้านคน จึงเป็นที่สนใจของนักลงทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งมีความพร้อมในหลายๆ ด้าน และตั้งอยู่ในศูนย์กลางของภูมิภาคนี้

ด้านลบ

1. การลดภาษีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในประเทศที่มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ไม่มีศักยภาพในการปรับตัวเพิ่ม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน หรืออุตสาหกรรมที่ต้องใช้เวลาในการปรับตัวนานมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล่านี้จะไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าจากประเทศอาเซียนที่มีราคาถูกกว่าได้ ซึ่งผลกระทบต่อดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นกับทั้งอุตสาหกรรม ที่ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออก โดยเฉพาะสินค้าสำเร็จรูปบางชนิด เช่น น้ำมันพืช สิ่งทอ (ผ้าฝ้าย เส้นด้าย เส้นใยประดิษฐ์) เหล็ก เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องอิเล็กทรอนิกส์บางชนิด เคมีภัณฑ์ เป็นต้น

2. สินค้าที่ได้รับผลกระทบจากการลดภาษีในอาฟต้าอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ สินค้าสำเร็จรูปที่มีการลดภาษีในอาฟต้าแล้ว แต่เป็นสินค้าที่ต้องใช้วัตถุดิบนำเข้าจากนอกอาเซียน ซึ่งมีอัตราภาษีอยู่ในระดับสูง เช่น วัตถุดิบของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันมีอัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 20-30 วัตถุดิบประเภทวัสดุ สัมปlesiองที่นำมาผลิตเฟอร์นิเจอร์ (กาว เคมีภัณฑ์ เหล็ก สีวีเนียร์ อุปกรณ์ต่างๆ) อัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 20 เคมีภัณฑ์และวัสดุประกอบสินค้าเครื่องหนังและรองเท้า มีอัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 10-40 จากอัตราภาษีวัตถุดิบที่สูงดังกล่าวทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และสินค้าสำเร็จรูปที่ผลิตภายในประเทศมีราคาแพงกว่าสินค้าสำเร็จรูปที่นำเข้าจากอาเซียน จึงไม่สามารถแข่งขันได้จึงควรเร่งรัดการปรับโครงสร้างอัตราภาษีตามขั้นตอนการผลิตให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

7.4.2 ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมอาเซียน

(ASEAN Industrial Cooperation Scheme: AICO)

(1) ความเป็นมา

รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยโครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมอาเซียนเมื่อเดือนเมษายน 2539 ทั้งนี้ ความตกลงฯ ดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2539 เป็นต้นมา

(2) วัตถุประสงค์

- (2.1) ขยายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมระหว่างภาคเอกชนของอาเซียน
- (2.2) เพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของอาเซียน
- (2.3) สนับสนุนการแบ่งผลิต
- (2.4) ลดต้นทุนการผลิตโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป และวัตถุดิบ
- (2.5) เพิ่มการลงทุนระหว่างอาเซียนและการลงทุนจากนอกอาเซียน
- (2.6) เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมของอาเซียน

(3) หลักการดำเนินการ

(3.1) ผู้ประกอบการ

- (3.1.1) ผู้ประกอบการอย่างน้อย 1 รายในประเทศอาเซียนประเทศหนึ่งร่วมมือกับผู้ประกอบการอีกอย่างน้อย 1 ราย ในอีกประเทศอาเซียนหนึ่งยื่นคำร้องขอรับสิทธิประโยชน์ภายใต้ AICO ต่อหน่วยงานที่แต่ละประเทศกำหนด
- (3.1.2) AICO จะมีผู้ประกอบการมากกว่า 1 รายในแต่ละประเทศ และมีประเทศที่เข้าร่วมโครงการมากกว่า 2 ประเทศก็ได้

(3.2) ประเภทสินค้า

สินค้าทั่วไป ยกเว้นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติ ต่อศีลธรรมวัฒนธรรมอันดีงาม หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตของมนุษย์ สัตว์ และพืช โดยมีแหล่งกำเนิดในอาเซียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 การอนุมัติสินค้าจะระบุพิกัด HS 8-digit ขึ้นไป

(3.3) องค์กรที่มีสิทธิขอรับสิทธิประโยชน์

- (3.3.1) บริษัทที่ร่วมกันจัดตั้งขึ้นใหม่หรือบริษัทที่ก่อตั้งและดำเนินการอยู่แล้วในอาเซียน
- (3.3.2) ต้องมีหุ้นคนชาติที่บริษัทนั้นตั้งอยู่อย่างน้อยร้อยละ 30
- (3.3.3) ต้องชี้แจงเหตุผลว่าจะร่วมมือกันอย่างไร
- (3.4) สิทธิประโยชน์
 - (3.4.1) สินค้าและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่เกี่ยวข้องต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 0-5
 - (3.4.2) สินค้านั้นได้รับการยอมรับเสมือนเป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศ
 - (3.4.3) สามารถขอรับสิทธิประโยชน์ที่มีใช้ภาษีได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของประเทศที่ให้สิทธิประโยชน์
 - (3.4.4) ไม่ถูกจำกัดด้วยระบบโควตาหรือมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี
- (3.5) หน่วยงานหลัก (National Authority)

แต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน จะมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพิจารณาโครงการ AICO สำหรับของไทย คือ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

(4) สถานะปัจจุบัน

(4.1) ในปัจจุบัน ณ เดือนตุลาคม 2544 มีคำขอโครงการ AICO ของอาเซียนรวมทั้งสิ้น 125 โครงการ โดยมีโครงการที่ไทยเข้าร่วมด้วย 77 โครงการ แยกเป็นอุตสาหกรรมต่างๆ ดังนี้

- (4.1.1) อุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วน 62 โครงการ
- (4.1.2) เครื่องใช้ไฟฟ้า 11 โครงการ
- (4.1.3) เครื่องยนต์การเกษตร 1 โครงการ
- (4.1.4) อาหาร 2 โครงการ
- (4.1.5) เม็ดพลาสติก 1 โครงการ

(4.2) จากคำขอโครงการ AICO ทั้งหมด 125 โครงการ ได้รับการอนุมัติ 77 โครงการ ซึ่งมีมูลค่าการค้าทางการทางธุรกิจ (business transaction) เฉลี่ยปีละประมาณ 966 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับไทยได้อนุมัติแล้ว 56 โครงการ แบ่งเป็นโครงการ

ระหว่างไทย-ฟิลิปปินส์ 19 โครงการ ไทย-มาเลเซีย 20 โครงการ ไทย-สิงคโปร์ 2 โครงการ ไทย-อินโดนีเซีย 14 โครงการ และไทย-เวียดนาม 1 โครงการ

(5) การสนับสนุนให้ภาคเอกชนใช้ประโยชน์จากโครงการ AICO

(5.1) ยกเว้นเป็นการชั่วคราวต่อหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้อาเซียนต้องถือหุ้นภายใต้โครงการ AICO อย่างน้อยร้อยละ 30 สำหรับคำขอโครงการ AICO ที่ยื่นไม่เกินปี 2002

(5.2) เร่งรัดระยะเวลาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาโครงการ AICO โดยลดระยะเวลาในการพิจารณาคำขอโครงการ AICO จาก 60 วันเป็น 45 วัน การออก Certificate of Eligibility ให้แก่ผู้ประกอบการที่ได้รับการอนุมัติโครงการจาก 14 วัน เป็น 10 วัน และดำเนินการเรื่องภาษีจาก 60 วัน เป็น 45 วัน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนใช้ประโยชน์ภายใต้โครงการ AICO เพิ่มขึ้น

(6) แนวทางสนับสนุนการเข้าร่วมโครงการ AICO ของอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก (SMEs)

(6.1) เนื่องจาก SMEs มีข้อจำกัดในการดำเนินการด้านช่องทางตลาด และไม่สามารถจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนการผลิตสินค้าในประเทศสมาชิกอาเซียน รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) มีมติให้บริษัทการค้า (Trading company) ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถเข้าร่วมโครงการ AICO ได้

7.4.3 การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน (AFAS)

(1) ความเป็นมา

ในปี 2538 อาเซียนได้ริเริ่มความร่วมมือด้านบริการขึ้น เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเป็นผู้ให้บริการในภูมิภาค โดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 5 ได้มีมติให้อาเซียนเริ่มความร่วมมือสาขาใหม่ คือ บริการ และรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Service-AFAS) ในวันที่ 15 ธันวาคม 2538

(2) สาระสำคัญของ AFAS

(2.1) เสริมสร้างความร่วมมือด้านบริการของอาเซียนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน สร้างความสามารถในการบริการอย่างหลากหลาย และกระจายการบริการทั้งในและนอกอาเซียน

(2.2) ยกเลิกข้อจำกัดสำคัญในการค้าบริการในอาเซียน

(2.3) เปิดเสรีการค้าบริการทั้งในทางลึกและทางกว้างให้มากกว่าที่ประเทศสมาชิกให้ความตกลงการค้าบริการภายใต้ WTO (GATS) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเป็นเขตการค้าบริการเสรี

(3) การดำเนินการ

(3.1) ผู้นำอาเซียนตกลงให้มีการเจรจาจัดทำข้อผูกพันด้านการเข้าสู่ตลาดและการ प्रतिบัติเยี่ยงคนชาติ และข้อผูกพันอื่นๆ สำหรับทุกสาขาบริการ และทุกรูปแบบการให้บริการ โดยอาเซียนได้เริ่มการเจรจาในรอบแรกในช่วงวันที่ 1 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2541 ซึ่งในรอบแรกนี้เน้นบริการ 7 สาขา ได้แก่ การเงิน การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ โทรคมนาคม ท่องเที่ยว ก่อสร้างและบริการธุรกิจ โดยมีเป้าหมายให้มีการจัดทำข้อผูกพันที่ดีกว่าที่ผูกพันไว้ใน GATS ที่เรียกว่า GATS-plus commitments ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด การ प्रतिบัติเยี่ยงคนชาติและอื่นๆ ทั้งนี้การเจรจาในรอบแรกไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากประเทศสมาชิกต่างยื่นข้อเสนอผูกพันที่ไม่มีนัยสำคัญมากนัก และผูกพันการเปิดเสรีเฉพาะเท่าที่กฎหมายของแต่ละประเทศได้ให้อำนาจไว้เท่านั้น

(3.2) ต่อมา อาเซียนได้เปิดการเจรจาเปิดเสรีบริการรอบที่สองในช่วงวันที่ 1 มกราคม 2542 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2544 โดยในรอบนี้ ได้กำหนดแนวทางการเจรจาเป็น 2 ระยะ คือ ในระยะสั้นให้จัดทำข้อผูกพันในสาขาร่วม/สาขาย่อยร่วม (Common service sectors/sub sectors) ได้แก่ สาขา/สาขาย่อยที่ประเทศสมาชิกสี่ประเทศขึ้นไปยื่นข้อผูกพันภายใต้ GATS หรือ AFAS ส่วนในระยะยาว ให้มีการเคลื่อนย้ายบริการเสรีในทุกสาขาบริการโดยให้มีความยืดหยุ่นได้ในบางสาขา/รูปแบบ

(3.3) อาเซียนได้จัดทำข้อผูกพันการเปิดเสรีในการเจรจารอบที่สองเสร็จสิ้นแล้วเมื่อเดือนกันยายน 2544 อย่างไรก็ตามแม้ประเทศสมาชิกจะเปิดเสรีให้แก่กันเพิ่มขึ้นจากที่ได้ผูกพันไว้ใน การเจรจา รอบแรก แต่ข้อเสนอก็ยังคงไม่มีสาระสำคัญมากเท่าที่ควร

สำหรับข้อเสนอไทย เป็นการเปิดเสรีน้อยกว่าหรือเท่าที่กฎหมายในปัจจุบันให้อำนาจไว้ และอาเซียนอื่นๆ ก็ได้ยื่นข้อเสนอในระดับที่ใกล้เคียงกัน

(4) สถานะล่าสุด

ในวันที่ 15 กันยายน 2544 AEM ได้ให้ความเห็นชอบให้เปิดการเจรจาเปิดเสรีบริการรอบที่สาม ระหว่างปี 2545-2547 และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียนปรับปรุงวิธีการเจรจาเปิดเสรีเพื่อให้ผลการเจรจามีความคืบหน้ามากขึ้น

7.4.4 เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA)

(1) ความเป็นมา

(1.1) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 เมื่อเดือนธันวาคม 2538 ที่กรุงเทพฯ ผู้นำอาเซียนได้มีมติเห็นชอบต่อข้อเสนอของสิงคโปร์ที่จะให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน เพื่อให้อาเซียนเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน ซึ่งต่อมาที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (Informal ASEAN Economic Ministers) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2539 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) โดยให้ AIA มีลักษณะดังนี้

- ให้มีโครงการส่งเสริมการลงทุนร่วมกัน
- ให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติหรือสิทธิพิเศษเท่าที่จะให้ได้
- เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจกรรมเกี่ยวกับการลงทุนอาเซียน
- เปิดอุตสาหกรรมทุกชนิดให้แก่นักลงทุนทั้งหมด

(1.2) อาเซียนได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อยกร่างกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนให้เสร็จภายในปี 2541 (ค.ศ. 1998) โดยในการดำเนินการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน จะเน้นหลักการดำเนินการฝ่ายเดียว (Unilateral Action) และให้ยืดหยุ่นเวลาได้แต่ต้องให้เสร็จสิ้นภายในปี 2533 (ค.ศ. 2010)

(1.3) รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในความตกลง AIA เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2541 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ โดยมีผลบังคับใช้เมื่อรัฐบาลที่ลงนามทั้งหมดได้ยื่นสัตยาบันสารหรือสารยอมรับต่อเลขาธิการอาเซียน เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2542

(1.4) ต่อมา ในการประชุมคณะกรรมการเขตการลงทุนอาเซียน (AIA Council) ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2542 ณ จังหวัดภูเก็ต ที่ประชุมได้มีมติให้ขยายขอบเขตความตกลง AIA ให้ครอบคลุมถึงสาขาต่างๆ ได้แก่ ประมง เกษตรกรรม ป่าไม้ และเหมืองแร่ รวมทั้ง บริการที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและสาขาต่างๆ ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีมติให้ประเทศสมาชิกสามารถยื่นรายการยกเว้นทั่วไป (General Exception: GE) ตามความสมัครใจต่อ AIA Council ซึ่งได้แก่ ประเภทกิจการที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ วัฒนธรรม ศิลปกรรม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืช

(1.5) ในการจัดทำรายการประเภทบริการที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม การผลิตและสาขาต่างๆ นั้น ประเทศสมาชิกตกลงที่จะใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาภายใต้ Central Product Classification (CPC) ของ GATS หมวดที่ 88 และรายการภายใต้

International Standard Industrial Classification (ISIC) ได้แก่ (1) เป็นการรับจ้าง (2) โดยปกติแล้วผู้รับจ้างจะไม่ใช่เจ้าของวัตถุดิบที่นำมาให้บริการ ยกเว้นในบางกรณีอาจจะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบให้ (3) การให้บริการจะเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการผลิตเพื่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ (1) บริการที่ทำเฉพาะเพื่อสาขาใดสาขาหนึ่งภายใต้ความตกลงฯ และไม่ใช้เพื่อภาคเศรษฐกิจโดยรวม หรือ (2) กิจกรรมซึ่งต้องพึ่งพาอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง หรือ (3) กิจกรรมที่สำคัญมากในการอำนวยความสะดวกในการกระบวนการผลิต

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนที่มีเสถียรภาพในการแข่งขัน มีบรรยากาศการลงทุนที่เป็นเสรีมากขึ้นและโปร่งใส ระหว่างประเทศสมาชิก และเพื่อส่งเสริมให้มีการไหลเวียนของการลงทุนโดยเสรีทั้งในและนอกอาเซียน ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020)

(3) การเปิดอุตสาหกรรมและการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

(3.1) ประเทศสมาชิกจะต้องให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนอาเซียนทันทีที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ในวันที่ 7 เมษายน 2542 โดยมีข้อยกเว้นได้

(3.2) ประเทศสมาชิกจะต้องเปิดเสรีอุตสาหกรรมแก่นักลงทุนอาเซียนทันทีที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ในวันที่ 7 เมษายน 2542 โดยมีข้อยกเว้นได้

(3.3) ประเทศสมาชิกต้องยื่นรายการอุตสาหกรรมและมาตรการการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติที่จะขอยกเว้นตามความตกลง AIA เป็นการชั่วคราว (Temporary Exclusion List: TEL) และรายการอ่อนไหว (Sensitive List: SL) แก่ AIA Council ภายใน 6 เดือนนับจากวันที่ AIA Council ลงนามความตกลงฯ ในเดือนเมษายน 2542 ทั้งนี้ประเทศสมาชิกจะต้องมีการทบทวน TEL และ SL ดังนี้

- TEL จะต้องทบทวนทุก 2 ปี และต้องทยอยยกเลิกจนหมดสิ้นภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) ยกเว้นเวียดนาม ภายในปี 2556 (ค.ศ. 2013) ลาวและพม่า ภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

- SL จะต้องมีการทบทวนภายในวันที่ 1 มกราคม 2546 (ค.ศ. 2003) และในเวลาต่อไป

(4) ข้อตกลงเกี่ยวกับสถาบัน

กลไกที่กำกับดูแลการดำเนินงานเขตการลงทุนอาเซียน ประกอบด้วย

(4.1) รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) จะจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการเขตการลงทุนอาเซียน (AIA Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีซึ่งรับผิดชอบด้านการลงทุน เลขานุการอาเซียน หัวหน้าหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้ AIA Council มีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการทั้งหมดภายใต้ความตกลงฯ ได้แก่ การกำกับดูแล ประสานงาน ทบทวนการปฏิบัติตามความตกลงฯ และช่วยเหลือ AEM ในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความตกลงฯ

(4.2) AIA Council ได้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านการลงทุน (Coordinating Committee on Investment: CCI) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อาวุโสรับผิดชอบด้านการลงทุนและจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน้าที่ช่วยเหลือ AIA Council และรายงานการดำเนินงานต่อ AIA Council โดยผ่านที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน (Senior Economic Officials Meeting: SEOM)

(5) มาตรการเข้มข้น

(5.1) จากวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งทำให้การลงทุนในภูมิภาคลดลงมากกว่าร้อยละ 50 ผู้นำอาเซียนจึงได้ประกาศมาตรการเข้มข้น (Bold Measures) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 14-15 ธันวาคม 2541 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและส่งเสริมการฟื้นฟูเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของภูมิภาค โดยในส่วนของกลงทุน ผู้นำได้มีมติร่นระยะเวลาการยกเลิกการขอยกเว้นชั่วคราวสำหรับนักลงทุนอาเซียนให้เร็วขึ้นจากปี 2553 (ค.ศ. 2010) เป็นปี 2546 (ค.ศ. 2003) โดยลาว เวียดนาม และกัมพูชาสามารถยืดหยุ่นเวลาได้จนถึงปี 2553 (ค.ศ. 2010)

(5.2) นอกจากนี้ ยังได้ประกาศมาตรการระยะสั้นที่จะขยายการลงทุนในภูมิภาคอาเซียน โดยการให้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนแก่นักลงทุนทั้งในและนอกอาเซียนในอุตสาหกรรมการผลิตที่ยื่นคำขอและได้รับการอนุมัติโดยหน่วยงานการลงทุนของอาเซียนแต่ละประเทศในปี 2542-2543

(6) สถานการณ์ปัจจุบัน

(6.1) ปัจจุบัน อาเซียนทุกประเทศได้ให้สัตยาบันความตกลง AIA และได้ยื่นรายการประเภทกิจกรรมและมาตรการที่จะขอยกเว้นจากการเปิดเสรีและการให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติ (TEL/SL) สำหรับภาคอุตสาหกรรมการผลิต เกษตรกรรม ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ รวมทั้งบริการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมดังกล่าวอย่างน้อย 1 สาขา ต่อคณะกรรมการวิชาการเขตการลงทุนอาเซียนแล้ว

(6.2) ในการประชุม AIA Council ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2544 ณ ประเทศเวียดนาม ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้สมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ พิจารณาร่นระยะเวลาการเปิดเสรีทุกอุตสาหกรรมภายใต้ความตกลง AIA และให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนนอกอาเซียนให้เร็วขึ้น 10 ปี จากปี 2563 (ค.ศ. 2020) เป็นปี 2553 (ค.ศ. 2010) เท่ากับกรอบเวลาที่ให้แก่นักลงทุนอาเซียน ส่วนประเทศสมาชิกใหม่สามารถยืดหยุ่นได้จนถึงปี 2558 (ค.ศ. 2015)

(6.3) นอกจากนี้ ที่ประชุมได้เห็นชอบให้มีการศึกษา ASEAN Competitiveness Study โดยจ้างที่ปรึกษาระหว่างประเทศมาศึกษาความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสาขาต่างๆ ที่มีความได้เปรียบร่วมกันเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น เช่น สหภาพยุโรป นาฟต้า และ FTAA เป็นต้น ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อเสนอแนะนโยบายสำหรับภูมิภาคอาเซียนโดยรวมและสำหรับสมาชิกแต่ละประเทศในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่มีการรวมตัวกัน และมีศักยภาพในการขยายตัว รวมทั้งเพื่อสร้างศักยภาพในการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาคอย่างต่อเนื่องในอนาคต

7.4.5 กลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียน (Dispute Settlement Mechanism)

รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในพิธีสารกลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียนในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจ อาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 1996 ณ กรุงมะนิลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกลไกในการระงับข้อพิพาททางเศรษฐกิจทุกเรื่องภายใต้อาเซียน ที่เกิดขึ้นจากความตกลงด้านเศรษฐกิจของอาเซียน ทั้งที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน และที่จะมีขึ้นในอนาคต

7.4.6 ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน (ASEAN Framework Agreement on the Facilitation of Goods in Transit)

ความเป็นมา

(1) รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ร่วมกันลงนามกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 6 (ASEAN Summit) ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เดือนธันวาคม 2541 ความตกลงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนระหว่างประเทศ

สมาชิกอาเซียน ให้มีระบบการขนส่งผ่านแดนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการดำเนินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

(1.1) สาระสำคัญของความตกลงฯ

(1.1.1) กรอบความตกลงฉบับนี้ใช้กับการขนส่งสินค้าผ่านแดน (Goods in transit) เท่านั้น สำหรับการขนส่งสินค้าข้ามแดน (Inter-state) จะจัดทำเป็นกรอบความตกลงอีกฉบับแยกต่างหาก

(1.1.2) ภาคีสัญญาจะได้รับสิทธิพิเศษในการขนส่งผ่านแดนโดยได้รับการยกเว้นการจัดเก็บภาษีและค่าบริการอื่นๆ เว้นแต่ที่เพื่อบริการเฉพาะอย่างที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งดังกล่าว

(1.1.3) ภาคีสัญญาจะกำหนดเส้นทางการขนส่งสินค้าผ่านแดนโดยจัดทำพิธีสารแนบท้ายความตกลงฯ

(1.1.4) ภาคีสัญญาจะกำหนดสถานที่ทำการชายแดน ณ จุดชายแดน เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งผ่านแดน

(1.1.5) ภาคีสัญญาจะดำเนินการเพื่อประสานกฎระเบียบจราจรใช้บังคับในดินแดนของตนให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยการจราจรทางถนนปี ค.ศ. 1968 และอนุสัญญาว่าด้วยป้ายและสัญญาณทางถนนปี ค.ศ. 1968

(1.1.6) พาหนะที่ใช้ในการขนส่งผ่านแดนทางถนนจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดทางเทคนิคของรถเกี่ยวกับขนาดรถ น้ำหนักรถ น้ำหนักบรรทุกสูงสุด การปล่อยไปเสีย ตามที่กำหนดไว้ในพิธีสารแนบท้ายกรอบความตกลงฯ

(1.1.7) ภาคีสัญญาจะยอมรับหนังสือรับรองการตรวจสอบสภาพรถ ซึ่งใช้ในการขนส่งผ่านแดนที่ออกให้โดยภาคีสัญญาอื่นตามความตกลงว่าด้วยการยอมรับหนังสือรับรองการตรวจสอบสภาพรถที่ใช้ในเชิงพาณิชย์สำหรับรถบรรทุกสินค้าและรถบริการสาธารณะที่ออกโดยประเทศสมาชิกอาเซียน

(1.1.8) ภาคีสัญญาจะยอมรับใบอนุญาตขับขี่รถซึ่งออกให้โดยภาคีสัญญาอื่นตามความตกลงว่าด้วยการยอมรับใบอนุญาตขับขี่ภายในประเทศที่ออกให้โดยประเทศสมาชิกอาเซียน

(1.1.9) รถที่วิ่งเข้าดินแดนของภาคีสัญญาอื่นจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการประกันภัยรถในส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลที่สาม

(1.1.10) ภาคีสัญญาจะจัดตั้งระบบศุลกากรผ่านแดนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าในดินแดนตน

(1.1.11) ภาคีสัญญาจะจัดตั้งมาตรการเกี่ยวกับการตรวจโรคในคนและพืช โดยกำหนดรายละเอียดในพิธีสารแนบท้ายกรอบความตกลง

(1.1.12) ความตกลงนี้ไม่อนุญาตให้ทำการขนส่งสินค้าอันตรายผ่านแดน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตพิเศษจากภาคีสัญญาผู้รับ

(1.1.13) ความตกลงนี้ไม่อนุญาตให้ทำการขนส่งสินค้าต้องห้ามหรือสินค้าที่ถูกจำกัดผ่านดินแดนภาคีสัญญา

(1.1.14) ภาคีสัญญาจะอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าเน่าเสียง่าย

(1.1.15) ภาคีสัญญาจะต้องใช้กฎหมายและระเบียบภายในประเทศเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อการขนส่งผ่านแดน

(1.1.16) พาหนะที่ใช้ในการขนส่งของภาคีสัญญารวมทั้งบุคคลและสินค้า เมื่ออยู่ในดินแดนของภาคีสัญญาอื่นให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบภายในประเทศที่ใช้บังคับในดินแดนนั้น

(1.1.17) หากพาหนะที่ใช้ในการขนส่งรวมทั้งบุคคลและสินค้าของภาคีสัญญาฝ่ายหนึ่งเกิดอุบัติเหตุในการจราจรในดินแดนของภาคีสัญญาอื่น ภาคีสัญญาอื่นนั้นจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่พาหนะ รวมทั้งบุคคลและสินค้า และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของภาคีสัญญาที่เกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว

(1.1.18) ให้จัดตั้งคณะกรรมการประสานการขนส่งผ่านแดนแห่งชาติ (National Transit Coordinating Committee) ในภาคีสัญญา เพื่อให้มีการประสานงานและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

(1.1.19) ให้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารการประสานการขนส่งผ่านแดน (Transit Transport Coordinating Board) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อาวุโสจากภาคีสัญญาแต่ละฝ่าย รวมทั้งผู้แทนจากสำนักเลขาธิการอาเซียน เพื่อทำหน้าที่ดูแลการประสานงานและดำเนินการความตกลงฯ ในภาพรวม

(1.1.20) การระงับข้อพิพาทระหว่างภาคีสัญญา ให้ใช้บทบัญญัติแห่งความตกลงอาเซียนว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาท ซึ่งจัดทำขึ้น ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2539

(1.1.21) กรอบความตกลงนี้หรือการปฏิบัติตามกรอบความตกลงนี้จะไม่กระทบสิทธิและข้อผูกพันที่ภาคีสัญญามีภายใต้ความตกลงหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศใดๆ ซึ่งภาคีสัญญาเป็นสมาชิกอยู่

(1.1.22) กรอบความตกลงนี้จะมีผลใช้บังคับ เมื่อภาคีสัญญาทั้งหมดได้ส่งหนังสือสัตยาบันหรือสารการยอมรับให้เลขาธิการอาเซียนเก็บรักษาไว้ ทั้งนี้กรอบความตกลงนี้ห้ามทำข้อสงวนไม่ว่าในเวลาลงนามหรือให้สัตยาบัน

(1.1.23) ภายหลังจากการลงนามกรอบความตกลงฯ คณะทำงานอาเซียนที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำพิธีสารแนบท้ายความตกลงฯ 9 ฉบับ ดังนี้

พิธีสารฉบับที่ 1 เรื่องการกำหนดเส้นทางการขนส่งผ่านแดนและจุดอำนวยความสะดวก (Designation of Transit Transport Routes and Facilities)

พิธีสารฉบับที่ 2 เรื่องการกำหนดด่านพรมแดนสำหรับเข้า-ออก (Designation of Frontier Posts)

พิธีสารฉบับที่ 3 เรื่องประเภทและปริมาณของรถ (Types and Quantity of Road Vehicles)

พิธีสารฉบับที่ 4 เรื่องข้อกำหนดทางเทคนิคของรถ (Technical Requirements of Vehicles)

พิธีสารฉบับที่ 5 เรื่องแผนแห่งกลุ่มประเทศอาเซียนว่าด้วยการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ (ASEAN Scheme of Compulsory Motor Vehicle Insurance)

พิธีสารฉบับที่ 6 เรื่องจุดผ่านแดนสำหรับรถไฟและสถานีชุมทาง (Railways Border and Interchange Stations)

พิธีสารฉบับที่ 7 เรื่องระบบศุลกากรในการผ่านแดน (Customs Transit System)

พิธีสารฉบับที่ 8 เรื่องมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures)

พิธีสารฉบับที่ 9 เรื่องสินค้าอันตราย (Dangerous goods)

(2) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 6 ในเดือนธันวาคม 2541 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบกับแผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Plan of Action: HPA) ด้านการขนส่ง ซึ่งกำหนดให้ประเทศอาเซียนเริ่มดำเนินการตามกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ภายในปี 2543 (ค.ศ. 2000) โดยให้ดำเนินการจัดทำพิธีสารที่เกี่ยวข้องทั้ง 9 ฉบับให้แล้วเสร็จภายในเดือนธันวาคม ปี 2542 (ค.ศ. 1999)

สถานการณ์ปัจจุบัน

(1) ปัจจุบันประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนแล้ว และได้ลงนามในพิธีสารแนบท้าย 4 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารฉบับที่ 3 เรื่องประเภท และปริมาณของรถ และพิธีสารฉบับที่ 4 เรื่องข้อกำหนดทางเทคนิคของรถ โดยรัฐมนตรีขนส่งอาเซียนได้ลงนามในการประชุมรัฐมนตรีขนส่งอาเซียน (ATM) ครั้งที่ 5 เมื่อเดือนกันยายน 2542 พิธีสารฉบับที่ 5 เรื่องแผนแห่งกลุ่มประเทศอาเซียนว่าด้วยการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ (ASEAN Scheme of Compulsory Motor Vehicle Insurance) โดยรัฐมนตรีคลังอาเซียนได้ลงนามในการประชุม AFMM ครั้งที่ 5 เมื่อเดือนเมษายน 2544 และพิธีสารฉบับที่ 8 เรื่องมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช โดยรัฐมนตรีเกษตรและผลไม้ของอาเซียนได้ลงนามในการประชุมรัฐมนตรีเกษตรและป่าไม้อาเซียน (AMAF) ครั้งที่ 22 เมื่อเดือนตุลาคม 2543 สำหรับพิธีสารที่เหลืออีก 5 ฉบับอยู่ระหว่างดำเนินการร่างของหน่วยงานต่างๆ ของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(2) พิธีสารฉบับที่ 1 เรื่องการกำหนดเส้นทางขนส่งสินค้าผ่านแดน และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเดิมกำหนดเสนอให้ที่ประชุม ATM ครั้งที่ 5 เดือนกันยายน 2542 ลงนาม แต่ไม่สามารถลงนามได้นั้น เนื่องจากมาเลเซียและสิงคโปร์ ตกลงกันไม่ได้เรื่องการกำหนดเส้นทางขนส่งผ่านแดน โดยมาเลเซียจะอนุญาตให้ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าผ่านแดนใช้เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่สิงคโปร์เพียงเส้นทางเดียว (ด้าน Second Link) ในขณะที่สิงคโปร์ต้องการให้มาเลเซียเปิดจุดผ่านแดนทั้งสองจุด (รวมผ่านแดนด้าน Johor Bahru ด้วย) เพื่อให้ทางเลือกแก่ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าผ่านแดนของอาเซียน ขณะนี้ ทั้งสองฝ่ายยังอยู่ระหว่างการเจรจาทวิภาคีเพื่อหาข้อยุติที่ยอมรับร่วมกันได้ โดยคาดว่าจะสามารถลงนามในพิธี

สารฉบับนี้ระหว่างการประชุมรัฐมนตรีขนส่งอาเซียน (ASEAN Transport Ministers Meeting) ครั้งที่ 8 ในเดือนตุลาคม 2545

(3) พิธีสารฉบับที่ 6 เรื่องจุดข้ามแดนสำหรับรถไฟและสถานีชุมทาง ยังมีประเด็นที่ยังตกลงกันไม่ได้ เช่น เรื่องคำนิยามการกำหนดขอบเขต และข้อผูกพันของประเทศสมาชิก เป็นต้น ทั้งนี้ คณะทำงานด้านการขนส่งทางบกของอาเซียนซึ่งรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว อยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อให้สามารถสรุปผลได้และสามารถให้รัฐมนตรีขนส่งอาเซียนลงนามในการประชุม ATM ครั้งที่ 8 ในเดือนตุลาคม 2545

(4) พิธีสารฉบับที่ 9 เรื่องสินค้าอันตราย ขณะนี้ อยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อให้ได้ฉันทามติจากประเทศบรูไนฯ และฟิลิปปินส์ โดยคาดว่าจะลงนามได้ในการประชุม ATM ครั้งที่ 8 ในเดือนตุลาคม 2545

(5) สำหรับพิธีสารฉบับที่ 2 เรื่องการกำหนดจุดผ่านแดน และฉบับที่ 7 เรื่องระบบศุลกากรในการผ่านแดน ซึ่งร่างขึ้นโดยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านศุลกากร (Experts Committee on Customs Matters: ECCM) นั้น คาดว่าจะสามารถสรุปผลและเสนอให้รัฐมนตรีการคลังอาเซียนลงนามได้ ในปี 2545

7.4.7 ความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของอาเซียน

(1) ความเป็นมา

(1.1) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน เมื่อปลายปี 2542 ผู้นำของอาเซียน ได้ประกาศความริเริ่มที่เรียกว่า “e-ASEAN Initiative” หรือ “อาเซียนอิเล็กทรอนิกส์” เพื่อที่จะส่งเสริมให้ภูมิภาคอาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในตลาดโลก โดยจะทำให้เป็นเขตเดียวกันในเรื่องของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะต้องเชื่อมโยงกันโดยไม่มีตะเข็บ เหมือนกับว่าเป็นเขตหรือประเทศเดียวกันในเรื่องของอิเล็กทรอนิกส์

(1.2) ต่อมา อาเซียนได้จัดทำกรอบความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน หรือ “e-ASEAN Framework Agreement” เพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือของอาเซียนที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่เป้าหมายของความริเริ่มของผู้นำ ทั้งนี้ผู้นำก็ได้ลงนามในกรอบความตกลงดังกล่าว เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2543

(2) กลไกการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามความริเริ่มอาเซียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-ASEAN Initiative) นั้น มีคณะทำงานอยู่ 2 คณะ ได้แก่

(2.1) คณะทำงานระดับสูงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (e-ASEAN Task Force: EATF) มีอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฟิลิปปินส์ (Mr.Roberto R. Romulo) เป็นประธาน โดยมีหน้าที่หลัก คือ การเสนอแนะนโยบายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ e-ASEAN Initiative แก่รัฐมนตรีเศรษฐกิจและผู้นำรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และจัดโครงการนำร่องที่สนับสนุนการดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลข่าวสาร (ASEAN Information Infrastructure)

(2.2) คณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (e-ASEAN Working Group: EAWG) ทำหน้าที่ ดำเนินงานความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และสนับสนุนการดำเนินการตามแนวทางคำแนะนำของคณะทำงานระดับสูงฯ

นอกจากนี้ ยังมีคณะทำงานย่อยซึ่งทำหน้าที่ศึกษารายละเอียดทางด้านเทคนิคอีก 3 คณะ คือ คณะทำงานด้านมาตรฐานเทคนิค (Service Interoperability) คณะทำงานด้านโครงสร้างพื้นฐานกฎหมาย (Legal Infrastructure) และคณะทำงานด้านองค์กรรับรอง (Certification Authority)

(3) การดำเนินงานตามกรอบความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน

สาระสำคัญของกรอบความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน ได้แก่ การกำหนดมาตรการที่จะพัฒนาอาเซียนให้เข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างแท้จริงใน 5 ด้านหลัก คือ

(3.1) การวางโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

(3.2) การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

(3.3) การเปิดเสรีด้านการค้า การบริการและการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(3.4) การพัฒนาสังคมแห่งเทคโนโลยี

(3.5) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการของรัฐ

(3.1) ในด้านการวางโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ กรอบความตกลงฯ ระบุให้อาเซียนมีระบบข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันโดยไม่ติดขัด เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการรับส่งข้อมูล การวางแผนผังโครงข่ายสายเคเบิลใยแก้วนำแสง รวมถึงการจัดตั้งศูนย์กลางแลกเปลี่ยน

ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างการยกร่างเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะเชื่อมต่อระบบโครงข่ายสารสนเทศในภูมิภาค นอกจากนี้ยังมีการยกร่างมาตรฐานทางเทคนิคที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานทางเทคนิคในภูมิภาคอาเซียน เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานร่วมกันในเรื่องนี้ต่อไป

นอกจากนี้ อาเซียนได้เสนอให้จัดตั้งเว็บไซต์ ซึ่งจะมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้ เช่น ข้อมูลการค้า กฎระเบียบ หรือข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ซึ่งขณะนี้ภาคเอกชนได้ดำเนินงานไปบ้างแล้ว เช่น โครงการศึกษาบนอินเทอร์เน็ต โครงการเชื่อมโยงสถานศึกษาของอาเซียน และเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

(3.2) การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กำหนดให้ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินการผลักดันให้เกิดความมั่นใจในการทำธุรกรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การมีกฎหมายรองรับ การมีระบบรักษาความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานสากล การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา ข้อมูลส่วนบุคคล และความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภค เป็นต้น

อาเซียนได้พิจารณาปัจจัยที่จะส่งเสริมให้มีการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กันมากขึ้น และขจัดอุปสรรคที่ขัดขวาง โดยในขณะนี้ ได้เริ่มต้นยกร่างกรอบกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน และจะจัดพิมพ์เอกสารฉบับนี้เพื่อเผยแพร่ และใช้เป็นเอกสารอ้างอิง สำหรับประเทศสมาชิกที่ยังไม่มีกฎหมายดังกล่าวต่อไป รวมทั้งอยู่ระหว่างการจัดตั้งคณะทำงาน (Steering Committee) เพื่อทำหน้าที่ประสานความร่วมมือในการสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะองค์กรที่จะทำหน้าที่รับรองความถูกต้อง (Certification Authority: CA)

(3.3) การเปิดเสรีด้านการค้า การบริการ และการลงทุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กำหนดให้สมาชิกจะต้องลดภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าที่เกี่ยวข้องให้เหลือร้อยละ 0 เป็น 3 ระยะ คือ ในช่วงปี 2546-2548 สำหรับสมาชิกอาเซียนเดิม และปี 2551-2553 สำหรับสมาชิกใหม่ ทางด้านบริการจะเน้นการเปิดเสรีทางด้านบริการโทรคมนาคมและบริการวิชาชีพ ทางด้านการลงทุนจะเปิดให้ประเทศในอาเซียนสามารถลงทุนในด้านการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยเสรีมากขึ้น

(3.4) ด้านการพัฒนาสังคมแห่งเทคโนโลยี จะเน้นให้ประชาชนอาเซียนสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ซึ่งจะมีการเร่งสร้างความตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยี โดยการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ สารคดี และเอกสารเผยแพร่ เป็นต้น นอกจากนี้ได้มีการจัดเวทีพบปะนักธุรกิจ (e-ASEAN Business Forum และ e-ASEAN Industry Forum) เพื่อให้ภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการภายใต้โครงการ e-ASEAN Initiative มากขึ้น ทั้งนี้ประเทศไทยได้เสนอโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (Thai School Net) โครงการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ การนำระบบแปลภาษาแบบหลายภาษา (Cross Language Web Navigation System) และโครงการใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมและเทคโนโลยีสำรวจระยะไกลมาใช้ให้อาเซียนใช้ประโยชน์ โดยประเทศที่สนใจเข้าร่วมในระบบแปลภาษาแบบหลายภาษา และการใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมและเทคโนโลยีสำรวจระยะไกลสามารถมีส่วนร่วมในงานวิจัยให้พัฒนาระบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำงานวิจัยที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วย

(3.5) การสร้างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) รัฐบาลประเทศสมาชิกจะเน้นการให้บริการประชาชนโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้น เช่น การเสียภาษีผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจดทะเบียนการค้า พิธีการศุลกากร เป็นต้น ซึ่งประเทศมาเลเซียได้เสนอให้สมาชิกที่มีความพร้อม ดำเนินการเกี่ยวกับระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ การใช้บัตรอัจฉริยะ (Smart Card) แทนบัตรประชาชนและใบขับขี่ และการใช้หนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมาเลเซียจะดำเนินการร่วมกันประเทศสิงคโปร์เพื่อนำร่องสมาชิกอื่น

ทั้งนี้ การดำเนินการภายใต้กรอบความตกลง e-ASEAN ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น อาเซียนได้มีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบการดำเนินงานตามสาระความตกลง คือ ฟิลิปปินส์รับผิดชอบด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สิงคโปร์รับผิดชอบด้านการอำนวยความสะดวกในการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อินโดนีเซียรับผิดชอบด้านการเปิดเสรีและการจัดทำมาตรฐานต่างๆ ประเทศไทยรับผิดชอบด้านการพัฒนาสังคมแห่งเทคโนโลยี และมาเลเซียรับผิดชอบด้านการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาเซียนกำลังดำเนินการประเมินความพร้อมด้านอิเล็กทรอนิกส์ของสมาชิก (e-Readiness) คาดว่าจะสามารถสรุปผลได้ในการประชุมผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 7 ต้นเดือนพฤศจิกายน ศกนี้

นอกเหนือจากมาตรการดำเนินงานทั้ง 5 ด้านที่ได้กล่าวมาแล้ว อาเซียนยังมีโครงการนำร่องที่จะส่งเสริมการพัฒนาการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มากยิ่งขึ้น เช่น โครงการช่วยเหลือผู้ประกอบการใหม่ที่จะเข้ามาดำเนินการด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญมากขึ้น โครงการเชื่อมโยงระบบการสอนสำหรับอาจารย์เพื่อยกระดับการศึกษาของประชากรในอาเซียนทั้งหมด หรือทางด้านข้อมูลการท่องเที่ยวก็จะต้องเชื่อมโยงกันโดยโครงการนำร่อง เหล่านี้มีบางโครงการได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว โดยส่วนใหญ่เป็นของภาคเอกชน เช่น ASEAN e Tourism Porta, ASEAN Teacher Online, EastASEANbiz.net, ArtPostAsia.com, ASEANHOMES.com เป็นต้น

ปัจจุบัน อาเซียนได้เริ่มขยายความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่ประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี โดยมีการประชุมในระดับคณะทำงานร่วมกันระหว่างอาเซียนกับประเทศทั้งสามเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2544 ณ เมืองเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา ซึ่งการประชุมส่วนใหญ่จะเน้นการหารือเกี่ยวกับการเสริมสร้างความร่วมมือในด้านเทคนิค และการค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ระหว่างกัน สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และออสเตรเลีย ได้เคยแสดงความสนใจที่จะให้ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีเช่นกัน แต่ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควรและล่าสุดประเทศอินเดียได้แสดงความสนใจเข้าร่วมโครงการ e-ASEAN ในส่วนของ e-Governance, IT education, training, multimedia industry พร้อมทั้งเสนอให้มีการพิจารณาร่วมกันในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ

(4) สถานะล่าสุด

(4.1) อาเซียนได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของ e-ASEAN Task Force และ e-ASEAN Working Group ดังนี้

(4.1.1) บทบาท e-ASEAN Task Force ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 33 เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2544 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ได้เห็นชอบให้ต่อวาระ e-ASEAN Task Force และประธานคนปัจจุบันอีก 1 ปีและเปิดโอกาสให้พิจารณาปรับเปลี่ยน e-ASEAN Task Force เป็น Advisory body เพื่อให้ภาคเอกชนของเอเชียเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดัน e-ASEAN ให้ก้าวหน้าไปเร็วขึ้น

(4.1.2) บทบาท e-ASEAN Working Group จะปรับลดบทบาทการดูแลโครงการต่าง ๆ และเน้นการหารือด้านนโยบายให้มากขึ้น และเพื่อให้การขอใช้เงินเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็ว ได้มีการจัดตั้ง e-ASEAN Fund เพื่อเป็นกลไกการอนุมัติการใช้เงินในโครงการด้าน IT ให้รวดเร็วขึ้น สำหรับในปีนี้ ประเทศไทยได้เข้ารับตำแหน่งประธาน e-

ASEAN Working Group ซึ่ง ดร.พิเชษฐ ดุรงคเวโรจน์ รักษาการผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานดังกล่าว

(4.2) นอกจากนี้ ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน ครั้งที่ 15 เมื่อเดือนกันยายน 2544 ณ กรุงเทพมหานคร สมาชิกอาเซียนนอกวันกัมพูชาได้แจ้งจำนวนรายการที่จะนำมลดภาษีเพื่อให้เป็นไปตามกรอบความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียนแล้ว สำหรับประเทศไทย ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเขตการค้าเสรีอาเซียน ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2544 ได้มีมติเห็นชอบให้ลดภาษีสินค้าจำนวน 294 รายการ โดยในจำนวนนี้มีรายการที่มีภาษีเป็นร้อยละ 0 แล้วจำนวน 5 รายการ จึงมีรายการที่จะต้องนำมลดภาษีเป็น 3 ระยะจำนวน 289 รายการแบ่งเป็น 6 รายการในปี 2545 และ 218 รายการในปี 2546 ส่วนที่เหลืออีก 65 รายการให้นำไปลดภาษีในปี 2548

7.4.8 วิสัยทัศน์ของอาเซียน ปี 2020

รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์อาเซียนในปี 2020 ในส่วนเศรษฐกิจโดยกำหนดให้อาเซียนเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันในตลาดโลกในทุกๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “อาเซียนปี 2020 เป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการพัฒนาอย่างมีพลวัต (ASEAN 2020: Partnership in Dynamic Development)”

หลักการใหญ่ของวิสัยทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่ทราบกันโดยทั่วไป ได้แก่ การดำเนินการลดภาษีภายใต้อาฟต้า การจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน การเปิดเสรีการบริการในสาขาต่างๆ การกำหนดให้อาเซียนเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านต่างๆ เพื่อให้อาเซียนสามารถแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจอื่นๆ ของโลกได้ เช่น ปรับปรุงด้านการคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงกัน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประเทศอาเซียน โดยเฉพาะสมาชิกใหม่ ตลอดจนสนับสนุนภาคเอกชนให้สามารถแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนกับเอกชนของประเทศในเขตเศรษฐกิจอื่นๆ เป็นต้น

7.4.9 การเชื่อมโยงความร่วมมือกับกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่น ๆ

อาเซียนมีแนวนโยบายสำคัญในการขยายการเชื่อมโยงความร่วมมือกับกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายการค้าในระดับภูมิภาคและระดับโลกให้สูงขึ้น ซึ่งอาเซียนได้เชื่อมโยงกับเขตการค้าเสรีออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (CER) ในรูป ASEAN-

CER เป็นภูมิภาคแรก กิจกรรมที่สำคัญภายใต้ความเชื่อมโยงนี้คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านมาตรฐานและศุลกากรและพัฒนาบุคลากร ซึ่งรัฐมนตรีทั้งสองฝ่ายได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและการรับรองร่วมกันในเดือนกันยายน 2539 และจะมีการพิจารณา กิจกรรมดำเนินการที่เป็นรูปธรรมร่วมกันต่อไป นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามา มีส่วนร่วมมากขึ้นในการเสนอแนวทางการลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างสองภูมิภาคด้วย

ทั้งนี้ อาเซียนได้พิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น MERCOSUR (อาร์เจนตินา บราซิล ปารากวัย อุรุกวัย) EFTA (นอร์เวย์ ไอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ ไสแลนด์) SADC (Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Morittiu, Zimbabwe) และ NAFTA (U.S.A., Canada, Mexico) ด้วย แต่ก็ยังไม่มีความคิดเห็นใดๆ อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ อาเซียนได้หันมาให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศคู่เจรจามากขึ้น โดยเฉพาะกับประเทศสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

7.4.10 ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออก

(อาเซียน + จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี: ASEAN +3)

จากการประชุมผู้นำอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี (ASEAN + 3) เมื่อปี 2542 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้ตกลงให้มีร่างแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Joint Statement on East Asia cooperation) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ด้านการเงินและการคลัง และด้านสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาวิทยาศาสตร์และวิชาการ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาการเมือง และความมั่นคง

โครงการความร่วมมือของ ASEAN + 3 จะเน้นใน 4 สาขาแรกก่อน (จากทั้งหมด 10 สาขา) คือ (1) การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน (2) การสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (3) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กและอุตสาหกรรมสนับสนุน (4) การพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขง

7.4.11 ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับสหภาพยุโรป (AEM-EU)

อาเซียนสหภาพยุโรป ได้เริ่มประชุมกันครั้งแรกในเดือนมกราคม 2543 สาระสำคัญของการประชุม คือ ทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ

ปัจจุบัน และการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยอาเซียนได้ขอให้สหภาพยุโรปปรับปรุงในด้าน

- โควตาส่งของของประเทศสมาชิกอาเซียน
- นโยบายขยะอิเล็กทรอนิกส์
- นโยบายความปลอดภัยด้านอาหารของสหภาพยุโรป
- การตัด GSP การตอบโต้การทุ่มตลาด และการต่อต้าน การทุ่มตลาด

7.4.12 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยแข่งขันของการรวมกลุ่มในอาเซียน

ปัจจัยส่งเสริมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

- (1) การเป็นประเทศเล็ก มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ทำให้มีการเจรจารวมกลุ่มกันได้ไม่ยากนัก
- (2) มีการผลิตสินค้าร่วมกันหลายสินค้า ทำให้สนใจมารวมกลุ่มกันเพื่อสร้างศูนย์ของสินค้านั้นๆ และสร้างอำนาจการต่อรองทางการค้า

7.4.13 ปัจจัยแข่งขันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

- (1) การผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน ทำให้มีการแข่งขันระหว่างกัน
- (2) สภาพความยากจนทางทรัพยากรทุน เทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ จึงทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือกันได้เท่าที่ควร
- (3) สภาพความเป็นมาของแต่ละประเทศแตกต่างกัน เช่น บางประเทศเคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อน
- (4) ศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้การรวมกลุ่มไม่แน่นแฟ้นเท่าที่ควร
- (5) ระบอบการปกครองโดยมีประมุขของประเทศแตกต่างกัน ทำให้แนวคิดในการบริหารของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

อนึ่ง อาเซียนได้เริ่มดำเนินการเปิดเสรีทางการค้าภายใต้อาเซียนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 ซึ่งเป็นที่น่าจับตามองว่า ประเทศไทยจะได้รับหรือเสียผลประโยชน์ในสินค้าใดบ้าง และอาจมีการกำหนดข้อควบคุมการนำเข้าสินค้าบางประเภทเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการชาวไทย